Vlaams Parlement

276 (2014-2015) – Nr. 7
ingediend op 4 mei 2015 (2014-2015)

Verslag van de hoorzitting

namens de Verenigde Commissies voor Economie, Werk, Sociale Economie, Innovatie en Wetenschapsbeleid
en voor Onderwijs
uitgebracht door Jenne De Potter en Jan Hofkens

over de conceptnota van de Vlaamse Regering
'Duaal leren – Een volwaardig kwalificerende leerweg',
met vertegenwoordigers van de
Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) en de
Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV)

verzendcode: ECO
OND

Samenstelling van de Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie, Innovatie en Wetenschapsbeleid:

Voorzitter: de heer Axel Ronse.

Vaste leden:
de heren Matthias Diependaele, Andries Gryffroy, Jos Lantmeeters, mevrouw Grete Remen,
de heer Axel Ronse, mevrouw Sabine Vermeulen;
de heer Robrecht Bothuyne, de dames Sonja Claes, Martine Fournier, de heer Peter Van Rompuy;
de heer Willem-Frederik Schiltz, mevrouw Emmily Talpe;
mevrouw Yasmine Kherbache, de heer Bart Van Malderen;
de heer Imade Annouri.

Plaatsvervangers:
de heer Jan Hofkens, mevrouw Lieve Maes, de heer Lorin Parys, mevrouw Miranda Van Eetvelde,
de heren Paul Van Miert, Peter Wouters;
mevrouw An Christiaens, de heer Jenne De Potter, mevrouw Kathleen Helsen,
de heer Koen Van den Heuvel;
de heer Lionel Bajart, mevrouw Martine Taelman;
de heer Rob Beenders, mevrouw Güler Turan;
de heer Wouter Vanbesien.

Samenstelling van de Commissie voor Onderwijs:

Voorzitter: mevrouw Kathleen Helsen.

Vaste leden:
mevrouw Vera Celis, de heer Koen Daniëls, de dames Ingeborg De Meulemeester, Kathleen Krekels,
de heer Kris Van Dijck, mevrouw Miranda Van Eetvelde;
de heren Jos De Meyer, Jenne De Potter, Jan Durnez, mevrouw Kathleen Helsen;
mevrouw Ann Brusseel, de heer Jo De Ro;
de dames Caroline Gennez, Tine Soens;
mevrouw Elisabeth Meuleman.

Plaatsvervangers:
de heer Peter Persyn, mevrouw Grete Remen, de heren Axel Ronse, Willy Segers,
de dames Ann Soete, Manuela Van Werde;
de dames Caroline Bastiaens, Sabine de Bethune, Vera Jans, Katrien Schryvers;
de heren Jean-Jacques De Gucht, Francesco Vanderjeugd;
de dames Ingrid Lieten, Katia Segers;
mevrouw Elke Van den Brandt.

Toegevoegde leden:
mevrouw Barbara Bonte.

Documenten in het dossier:
276 (2014-2015) – Nr. 1: Verslag van de gedachtewisseling
– Nr. 2 t.e.m. 6: Verslag van de hoorzitting

INHOUD

I. Inleidende uiteenzettingen door de genodigden 4
1. Uiteenzetting namens de Vlaamse Onderwijsraad 4
2. Uiteenzetting namens de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen 8
II. Bespreking 11
Gebruikte afkortingen 15
Bijlagen: zie dossierpagina op www.vlaamsparlement.be
Bijlage 1: Advies Vlor
Bijlage 2: Bijdrage Vlor
Bijlage 3: Advies SERV
Bijlage 4: Bijdrage SERV
Bijlage 5: Onderzoek Stichting Innovatie en Arbeid (SERV)

In de Verenigde Commissies voor Economie, Werk, Sociale Economie, Innovatie en Wetenschapsbeleid en voor Onderwijs ging op datum van donderdag 2 april 2015 de laatste van een reeks van zes hoorzittingen door over de conceptnota van de Vlaamse Regering 'Duaal Leren – Een volwaardig kwalificerende leerweg'.

Op deze bijeenkomst werden vertegenwoordigers gehoord van de twee adviesraden – Vlor en SERV – die over de conceptnota een advies hadden uitgebracht aan de Vlaamse Regering.

Namens de Vlaamse Onderwijsraad werd het woord gevoerd door mevrouw Mia Douterlungne, administrateur-generaal, en de heer Koen Stassen, medewerker onderwijs-arbeidsmarkt.

Namens de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen, werd het woord gevoerd door de heer Pieter Kerremans, administrateur-generaal, en mevrouw Mieke Valcke, medewerker van de SERV-studiedienst.

De inleidende uiteenzettingen werden telkens ondersteund door een PowerPoint-presentatie die terug te vinden is op de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be. Op diezelfde pagina zijn ook de adviezen zelf terug te vinden.

I. Inleidende uiteenzettingen door de genodigden

1. Uiteenzetting namens de Vlaamse Onderwijsraad

Mevrouw *Mia Douterlungne*, administrateur-generaal Vlor, licht het advies van de Vlaamse Onderwijsraad toe, waaraan een volle maand is gewerkt vanuit alle in de raad vertegenwoordigde onderwijsorganisaties. Aangezien een aantal daarvan hier eerder reeds de revue zijn gepasseerd, zullen sommige elementen van het Vlor-advies de commissieleden ongetwijfeld bekend in de oren klinken. Ze onderstreept daarbij dat het standpunt dat ze hier zal vertolken door alle leden wordt onderschreven. Het advies werd geredigeerd door de heer Koen Stassen, die als dossierbeheerder hier straks ook mee op vragen zal antwoorden.

De spreekster komt dan tot de focus van het advies. De Vlor heeft met name de conceptnota bekeken in het licht van de in het Vlaams regeerakkoord opgenomen modernisering van het secundair onderwijs, binnen hetwelke het duaal leren een volwaardige leerweg zou worden. Voor de Vlor was de centrale vraag dan ook of het principe van het duaal leren als volwaardige leerweg, dat in de conceptnota al wat meer invulling heeft gekregen, effectief past in een omvattende visie op de modernisering van het secundair onderwijs. In het advies wordt daar constructief mee over nagedacht, hetgeen tot de conclusie leidde dat men – weliswaar onder voorwaarden – voorstander is van de implementatie van het duaal leren. In haar nadere beschrijving van de visie van de raad, zal ze achtereenvolgens ingaan op de doelstellingen, de doelgroep, de voorwaarden en de concrete implementatiestrategie van het duaal leren.

Met betrekking tot de doelstellingen is het belangrijk dat arbeidsmarktgericht onderwijs twee volwaardige leerwegen heeft: duaal leren (als bijkomende leerweg, met specifieke methodieken) en voltijds onderwijs, die beide een duidelijke plaats hebben in de matrix van het secundair en tot dezelfde leerresultaten en kwalificaties kunnen leiden. Verder moet duaal leren bijdragen aan de preventie van voortijdig schoolverlaten. Dat staat wel duidelijk in het Vlaams regeerakkoord, maar ontbreekt als doel in de conceptnota. De derde doelstelling bestaat erin meer tewerkstellingsplaatsen en een betere begeleiding op de werkvloer te realiseren. De Vlor steunt dan ook de in de nota opgenomen garantie van een tewerkstellingsplaats voor alle arbeidsmarktrijpe jongeren, maar merkt wel op dat er in het

huidige systeem al een tekort aan arbeidsplaatsen is, terwijl er ook nog heel wat kan worden verbeterd aan de begeleiding op de werkvloer.

Wat de doelgroep betreft, bepleit de Vlor het gebruik van de deeltijdse leerplicht (dus al vanaf 15-16 jaar) als kader voor het moment van de instap. In de plaats van een uniform instapmoment – het begin van de derde graad volgens de conceptnota – moet de onderwijsbehoefte van de lerende het uitgangspunt zijn. De instap moet mogelijk zijn voor lerenden uit alle arbeidsmarktgerichte opleidingen van het secundair onderwijs. Daar waar de conceptnota het enkel heeft over technisch secundair onderwijs, beroepssecundair onderwijs, zevende specialisatiejaar bso en Se-n-Se, meent de Vlor dus dat ook dbso en leertijd (de bestaande vormen van leren en werken) evenals buso OV3 en OV4 (die eveneens arbeidsmarktgericht zijn) toegang moeten krijgen tot het duaal leren.

De brugprojecten blijven insgelijks belangrijk. Volgens de Vlor is hun opdracht tweeledig: enerzijds de ondersteuning van jongeren in hun groei naar het traject duaal leren, en anderzijds een eerste vangnet zijn bij problemen in duaal leren. In dat laatste geval moet terugkeer naar het voltijds onderwijs mogelijk zijn, zonder automatische doorverwijzing naar onderwijs-welzijnstrajecten, al moeten die trajecten wel duidelijke perspectieven bieden aan lerenden. Daarover zal de Vlor adviseren bij het actieplan Leerrecht.

Voor de werkzoekende jongeren tussen 18 en 25 (die nu al een belangrijke groep vormen binnen het dbso) moet volgens de Vlor de regie over het traject bij het beleidsdomein Werk liggen. Duaal leren moet ook voor die groep als een mogelijkheid behouden blijven, zowel binnen het secundair onderwijs als binnen het volwassenenonderwijs. Belangrijk hierbij is een warme overdracht van onderwijs naar VDAB, waarover de Vlor net vandaag, 2 april 2015, een visietekst heeft uitgebracht.

Daarop overloopt de spreekster de voorwaarden die het Vlor-advies stelt. Duaal leren mag immers geen systeem worden dat aanzet tot arbeidsmarktgericht onderwijs met twee snelheden. De raad waarschuwt dat bepaalde mechanismen in de conceptnota ertoe kunnen leiden dat duaal leren gereserveerd wordt voor de allersterksten, terwijl de zwakkere leerlingen in het voltijds onderwijs zouden moeten blijven. Zo wordt de toegang tot duaal leren bepaald door bedrijven die geneigd zouden kunnen zijn om er de potentieel beste toekomstige werknemers uit te pikken, kan de voorgestelde outputfinanciering eveneens leiden tot selectie en kan de capaciteit voor andere vormen van werkplekleren in het gedrang komen.

Van de twaalf voorwaarden die de Vlor stelt om die gevaren te voorkomen, noemt ze als eerste de ruimte voor geïntegreerde vorming. Duaal leren blijft onderwijs, waarbij vormings- en arbeidscomponent een geïntegreerd geheel vormen en de leerplannen de basis blijven voor afspraken tussen school en bedrijf. In de evaluatie ligt de eindverantwoordelijkheid bij de school. Een voldoende brede basisopleiding is – cf. recent onderzoek van de heren Ides Nicaise en Jeroen Lavrijssen – essentieel vanwege de snelle veranderingen op de arbeidsmarkt. Dergelijke brede basisopleiding vormt immers een sokkel die toelaat om snel bij en om te scholen. Voor wie met een te specifieke beroepskennis op de arbeidsmarkt komt, zijn de perspectieven op termijn daarentegen doorgaans ongunstiger.

Tweede voorwaarde is een meer centrale rol voor de lerende. De instap in het duaal leren moet bepaald worden vanuit de onderwijsbehoefte van de lerende, niet vanuit de behoefte van het bedrijf. De jongere moet zelf de gepaste leerweg kunnen kiezen, ondersteund door een sterk uitgewerkte trajectbegeleiding, waarin het advies van de klassenraad en het sollicitatiegesprek elementen zijn.

Derde voorwaarde wordt gevormd door de partnerschappen duaal leren. De Vlor vindt goedwerkende, sectorale partnerschappen essentieel en acht de betrokken-

heid van de onderwijsverstrekkers in die partnerschappen alleszins een verbetering ten opzichte van de paritaire leercomités van het Industrieel Leerlingenwezen (ILW). SYNTRA Vlaanderen is volgens de Vlor niet neutraal genoeg voor de regie, omdat SYNTRA zelf ook opleidingsverstrekker is. De opdrachten in de conceptnota vormen een goed vertrekpunt, maar er is verdere uitklaring nodig, zeker in de pilootfase.

Als vierde voorwaarde noemt ze een sterk uitgebouwde trajectbegeleiding door onderwijsinstellingen, die zowel de onderwijs- als de werkcomponent beslaat en gebeurt in overleg met alle actoren. De Vlor pleit ervoor om de opgedane ervaring met trajectbegeleiding in het bestaande systeem van leren en werken voluit te valoriseren. Het is wenselijk dat de toeleiding naar het duaal leren gebeurt vanuit de onderwijsnoden van de jongere – in wiens onderwijsloopbaan het moet passen – en ingebed wordt in de trajectbegeleiding, waarbij, zoals gezegd, het advies van de klassenraad en de sollicitatie elementen zijn. De spreekster onderstreept dat trajectbegeleiding een opdracht is voor het onderwijs, niet voor een neutrale instantie. Zij ziet een duidelijk rol weggelegd voor school en CLB. Een werkplek hebben is geen toegangsvoorwaarde voor het systeem. De zoektocht naar een passende werkgever (de 'matching') komt voor de Vlor pas na de beslissing over de passende leerweg. De jongere kan, indien nodig, daarna ondersteund worden bij zijn zoektocht naar een werkgever, al is het uiteraard ook goed als hij er van te voren zelf al een heeft, maar dat mag dus zeker geen voorwaarde zijn.

Over de leertrajecten op maat zijn voor de Vlor nog veel zaken onduidelijk, met name over de opbouw van de standaardtrajecten en de mogelijke afwijkingen. De Vlor vindt dat er op drie vlakken flexibiliteit nodig is: op het niveau van de leerweg, tussen leerwegen en brugprojecten, en tussen Onderwijs en Welzijn. Voor de versterking van de matchingprocessen zijn volgens de Vlor de scholen en partners verantwoordelijk. Hij stuurt niet aan op een centrale regie maar vraagt om de bestaande netwerken van scholen aan te spreken. Centrale sturing zou de regionale dynamiek kunnen verstoren. VDAB en intermediaire organisaties ziet de Vlor als ondersteunend, bijvoorbeeld voor de ontsluiting van bedrijven met een aanbod van tewerkstellingsplaatsen, en de sectorale partnerschappen als meest aangewezen instrument voor het maken van afspraken, waarbinnen de matching dan vorm krijgt.

Vijfde cruciale succesvoorwaarde is het engagement van werkgevers en sectoren. De conceptnota garandeert weliswaar voldoende tewerkstellingsplaatsen voor alle arbeidsrijpe jongeren, maar zegt niet via welke initiatieven dit gerealiseerd zal worden. De Vlor is dan ook bezorgd over de haalbaarheid van die garantie en vraagt extra opleidingscapaciteit bij de werkgevers, gezien de tekorten die er nu al zijn in leren en werken, de klassieke bso-stages, bepaalde regio's en sectoren. Daarnaast vraagt hij een bijkomende inspanning van grote bedrijven, kmo's en de overheid. Wat ook met gelijke kansen voor alle jongeren? Inclusief onderwijs veronderstelt ook een inclusieve arbeidsmarkt. Ook mag de achtergestelde positie van migranten op de arbeidsmarkt zich niet doorzetten naar het duaal leren.

Verder is kwaliteitsvolle begeleiding in de bedrijven uiterst belangrijk. De spreekster gewaagt dienaangaande van een werkplaats met leermogelijkheden en geletterdheid op de werkvloer, een goede begeleiding met tijdsinvestering en een positieve leercultuur, en een systeem van erkende leerbedrijven, al waarschuwt de Vlor in dat verband tegelijk ook voor planlasten die voor de bedrijven een drempel zouden kunnen betekenen om in het systeem in te stappen. De spreekster wijst ook nog een keer op de druk die door het duaal leren zal ontstaan op de stages en op andere vormen van werkplekleren. Ook attendeert ze op het belang van de flankerende maatregelen voor bedrijven zoals die uit het onderzoek van mevrouw De Rick – die deelnam aan de eerste hoorzitting over de conceptnota in deze commissie – naar voor zijn gekomen: goede oriëntering, goede ondersteuning en begeleiding, planlastvermindering, duidelijke verwachtingen, een vertrouwensband

tussen school en bedrijf, en financiële incentives. Sectorconvenants en sectorale partnerschappen zijn goede ondersteunende instrumenten. Via de sectorconvenants kan de kwantiteit en de kwaliteit van leerwerkplekken worden bepaald en kunnen bedrijven gesensibiliseerd worden voor het gevaar van 'groenpluk'. De sectorale partnerschappen zijn dan weer goede kaders voor een kwaliteitsvolle invulling van het leerproces op de werkvloer.

Als zesde voorwaarde pleit de raad voor volwaardige onderwijskwalificaties voor duaal leren, zodat twee gelijkwaardige leerwegen – voltijds onderwijs en duaal leren – tot dezelfde kwalificaties leiden. Het is duidelijk dat de arbeidsmarktgerichte finaliteit voorop staat in duaal leren, maar de doorstromingsmogelijkheid naar hoger onderwijs (ook hbo5) wordt niet afgesloten. Gedifferentieerde studiesanctionering (wanneer een onderwijskwalificatie niet volledig behaald wordt) moet mogelijk zijn, maar is nog verder uit te werken. In de evaluatie komt de eindverantwoordelijkheid toe aan het onderwijs, maar de inbreng van de werkgever wordt meegenomen in het evaluatieproces.

Wat de zevende voorwaarde, de kwaliteitsborging, betreft, wil de Vlor geen bijkomend kwaliteitszorgsysteem voor scholen. Het kwaliteitszorgsysteem voor de werkplek kan uitgewerkt worden door de hoger reeds genoemde sectorale partnerschappen. Een systeem van erkende leerbedrijven kan daarin een goed instrument zijn.

De achtste voorwaarde betreft de financiering. De Vlor is tegen outputfinanciering in het leerplichtonderwijs. De Vlor wijst erop dat het duaal leren ook kosten met zich meebrengt, onder andere voor een goede omkadering van de trajectbegeleiding en werkingsmiddelen. Het hele kostenplaatje zal overigens pas duidelijk zijn als er een volledig zicht is op de modernisering van het secundair onderwijs. De Vlor vraagt een structurele verankering in de Vlaamse begroting (dus niet alleen ESF-middelen), een open financiering, voldoende middelen voor begeleiding, voldoende flexibiliteit bij de overgang tussen leertrajecten, en financiële incentives voor bedrijven (maar niet uit het onderwijsbudget).

De negende voorwaarde gaat over het statuut van de lerende en de vereenvoudiging van de wetgeving. Het is een zeer goede zaak dat bestaande types van leerovereenkomsten transparanter en aantrekkelijker gemaakt worden. De Vlor vraagt daarbij oog te hebben voor verloning, sociaal statuut, en afstemming met federale welzijns- en arbeidswetgeving.

Laatste voorwaarde betreft de valorisatie van de sterktes van de bij ons reeds bestaande systemen van leren en werken. Goede voorbeelden zijn niet enkel in het buitenland te vinden. Mevrouw Douterlungne noemt alternerend leren, de partnerschappen scholen-bedrijven, trajectbegeleiding en trajecten op maat. Tot slot vat ze nog samen dat duaal leren gevolgen heeft voor financiering, taakinvulling, professionalisering en schoolorganisatie. Daardoor is een definitief standpunt over duaal leren pas mogelijk als er een zicht is op de modernisering van het hele secundair onderwijs. De Vlor dringt er wel op aan om alleszins de personeelsconsequenties in kaart te brengen vooraleer een beslissing te nemen, en in middelen te voorzien voor de professionalisering van schoolteams en personeelsleden.

In de implementatiestrategie vindt de Vlor afstemming met andere dossiers belangrijk, zoals de genoemde modernisering van het secundair onderwijs, de Vlaamse kwalificatiestructuur, het actieplan leerrecht (waarin de trajecten onderwijs-welzijn zullen worden uitgewerkt), de uitvoering van het M-decreet en de bestuurlijke schaalvergroting in het onderwijs. Er is een duidelijke timing en planning nodig voor alle partners. De Vlor wil in het verdere beleidstraject zijn adviesfunctie blijven uitoefenen. Naast het reeds genoemde leren uit ervaringen met het huidige systeem van leren en werken, kan ook geleerd worden uit pilootprojecten, met name wat

betreft de haalbaarheid en de voorwaarden van een systeembrede implementatie door de sectoren. Verder vernoemt de spreekster de uitklaring van de organisatie en de opdracht van de partnerschappen duaal leren, de verkenning en uitbreiding van bestaande praktijken in het voltijds secundair onderwijs die dicht aanleunen bij duaal leren. De Vlor bepleit om in de eventuele pilootfase in te zetten op de geschetste voorwaarden en deze pilootprojecten op te zetten in samenspraak, met een duidelijke focus en meetbare indicatoren. Enkel op die manier kan er immers degelijk lering worden getrokken uit proefprojecten.

Tot slot geeft de Vlor nog enkele maatregelen op korte termijn mee voor het huidige stelsel. Om de kwaliteit daarvan te garanderen, zijn, naast de verlenging van de huidige overgangsmaatregelen in het Industrieel Leerlingenwezen – wat inmiddels in orde zou zijn gekomen – tewerkstellingskansen nodig voor jongeren in dbso die arbeidsrijp ingeschaald zijn, evenals een oplossing voor de Brusselse situatie en een concretisering van de warme overdracht naar de VDAB.

2. Uiteenzetting namens de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen

De heer *Pieter Kerremans*, administrateur-generaal SERV, benadrukt dat UNIZO, Voka, Boerenbond, Verso, ACV, ABVV en ACLVB hun advies bij de conceptnota Duaal Leren in consensus uitbrachten. De partners zijn erg tevreden over het gezamenlijke initiatief van beide ministers van Onderwijs en Werk. Het onderhand bijna mythische concept van duaal leren, krijgt hierdoor immers voor het eerst concreet gestalte. De conceptnota geeft daarbij de richting aan die men uit wil, maar biedt tegelijk ook ruimte voor verder overleg, waarbij de sociale partners betrokken wensen te blijven, omdat de afstemming van onderwijs en arbeidsmarkt ook voor hen van groot belang is.

Mevrouw *Mieke Valcke*, onderwijsadviseur Studiedienst SERV, brengt bij het begin van haar uiteenzetting twee eerdere SERV-adviezen over werkplekleren (2011) en leren en werken (2013) in herinnering, waarvan de inhoud nog altijd actueel en relevant is. Deze werden uitgebracht in het kader van de voorbereiding van de evaluatie van het decreet betreffende het stelsel van leren en werken in Vlaanderen van 2008. De raad meent dat het nodig is om hieruit te leren, maar ook voor de continuïteit en de versterking van het bestaande stelsel is deze evaluatie van belang.

Naast de operationele doelen die in de conceptnota vermeld worden, vraagt de SERV ook aandacht voor doelen op lange termijn. Op dit moment is de toekomstige positie van duaal leren binnen het volledige onderwijs- en vormingslandschap nog niet duidelijk. Evenmin is duidelijk hoeveel leerlingen de Vlaamse Regering ambieert eenmaal het stelsel op kruissnelheid is. Verder blijft het terugdringen van de ongekwalificeerde uitstroom via duaal leren vanzelfsprekend belangrijk en is duaal leren voor de bedrijven tegelijk een meerwaarde en een uitdaging. Dat laatste slaat dan zowel op de kwaliteit van de begeleiding die ze zullen moeten bieden, als op de kwantiteit aan stage- en tewerkstellingsplaatsen.

Ook de SERV is voorstander van duaal leren als een volwaardige, kwalificerende leerweg, verzekert ze, maar de raad mist vooralsnog wel de concretisering ervan, evenals de vertaling in structuren. Heel concreet moet uitgeklaard worden wat dit precies betekent voor dbso en de leertijd. Belangrijk is de band met de modernisering van het secundair onderwijs. De SERV ziet de doelgroep eveneens ruim; van 15 tot 25 jaar. De verantwoordelijkheid voor de groeiende groep van 18-plussers in leren en werken (die volgens het statistisch jaarboek stilaan zelfs de grootste groep aan het worden is) mag niet afgeschoven worden. De gerichtheid op effectieve arbeidsdeelname vindt de raad absoluut positief.

Daar waar de conceptnota het duaal leren voorbehoudt voor arbeidsrijpe jongeren, wil de SERV ook een volwaardig aanbod voor jongeren die nog niet arbeidsrijp zijn. Ook dat moet een positief imago hebben, voorzien in kennismaking met arbeidsmarkt en werkvloer en voldoende bruggen en mogelijkheden tot doorstroming in zich dragen. Ook die jongeren moeten immers – van zodra dat past binnen hun traject – terechtkunnen in het duaal leren.

Verder is de SERV voorstander van een sterk partnerschap tussen Onderwijs en Werk, met een heldere toekenning van verantwoordelijkheden (iets wat momenteel in de conceptnota nog niet duidelijk is uitgewerkt), de explicitering van de regie door SYNTRA Vlaanderen en de partnerschappen duaal leren als draaischijf. Daarin kunnen de sectoren met hun lange traditie in de ondersteuning van leren en werken een trekkersrol opnemen. De partnerschappen moeten minstens beschikken over de bevoegdheden van de huidige paritaire leercomités. Aangezien niet alle sectoren en sectorfondsen in deze kwestie even sterk staan en rekening houdend met het feit dat partnerschappen duaal leren eigenlijk volledig nieuw zijn, moeten de sectoren wel ondersteund en versterkt worden in deze rol. De uitdaging is (alleen al in kwantitatief opzicht) echter zo groot dat ook andere partners en trekkers mogelijk moeten zijn om in zoveel mogelijk werkleerplekken te voorzien.

Het onderwijskwalificerend karakter is zeer belangrijk voor duurzame integratie op de arbeidsmarkt (wie een diploma heeft doet het op de arbeidsmarkt beter) en voor wie na duaal leren verder wil studeren. De SERV is het in dit verband absoluut niet eens met de hiërarchie tussen beroeps- en onderwijskwalificatie, die door de conceptnota wordt aangebracht met de termen minimum (halen van een beroepskwalificatie) en maximum (halen van een onderwijskwalificatie). Het behalen van een beroepskwalificatie is wel degelijk een succes, vormt een belangrijke stap in een leertraject en is een belangrijke troef naar werk toe. Een en ander hangt natuurlijk ook samen met de uitrol van de Vlaamse kwalificatiestructuur.

Wat de instroom in het duaal leren en meer bepaald het in de conceptnota gehanteerde beginsel van de arbeids(markt)rijpheid betreft, pleit de SERV voor een goed kader en operationele definities, zo niet dreigen verschillende actoren verschillende interpretaties te hanteren. Daarbinnen is voor de sociale partners motivatie zeer belangrijk. Als elementen van kwaliteitsvolle toeleiding noemt de spreekster studiekeuze- en leerlingbegeleiding doorheen de schoolloopbaan (beginnend op het einde van de lagere school en vooral in de eerste en tweede graad van het secundair onderwijs), kennis bij de jongere van het aanbod duaal leren, het feit dat de jongere al kennis heeft kunnen maken met de arbeidsmarkt en loopbaancompetenties heeft kunnen verwerven waardoor hij bewust voor duaal leren kan kiezen en gemotiveerd aan de slag kan gaan, een oriënterend advies van de klassenraad (dat op zich echter niet volstaat, aangezien de SERV betwijfelt of er desgevallend naar een andere onderwijsinstelling zal worden doorverwezen, betwijfelt of een klassenraad kennis kan hebben van het volledige aanbod duaal leren en ten slotte ook betwijfelt of een klassenraad effectief de werkvloer kent), cultuur- en taalneutrale screening door de VDAB, al dan niet in samenwerking met de sectoren, en op maat van en dicht bij de jongeren, en een sollicitatieprocedure met ondersteuning voor leerlingen en ondernemingen. De samenhang van advies, screening en sollicitatie dient nog verder uitgeklaard te worden.

In het kader van trajecten op maat ziet de SERV een belangrijke rol weggelegd voor de (leer)trajectbegeleiders en mentoren. Een 'match' vinden tussen een jongere en een werkplek is één zaak, de jongere moet daarna echter ook aan het werk blijven. Momenteel zijn er te veel jongeren die afhaken. Een goede begeleiding moet dit voorkomen. Als men van de jongeren verwacht dat ze arbeidsrijp zijn bij de instap in het systeem, moet er omgekeerd ook een arbeidsmarktrijp aanbod aan opleidingen zijn. Een dergelijk arbeidsmarktrijp aanbod van opleidingen houdt bij de programmatie rekening met de beschikbare werkleerplekken. De sectoren

moeten – uiteraard samen met het onderwijs (in partnerschap dus) – een belangrijke rol spelen in de bepaling van wat via duaal leren kan, moet en niet kan. Als instrumenten voor de invulling van de (standaard)leertrajecten noemt ze competenties, de Vlaamse kwalificatiestructuur en de beroepskwalificaties. Ook de SERV vindt alternering, een geïntegreerde vorming en een warme overdracht belangrijk. Jongeren met een beperking, anderstalige nieuwkomers en jongeren met taalachterstand in het Nederlands moeten ondersteund worden om ook een duale leerweg te kunnen volgen.

Met het oog op matching en werkervaring, is de mobilisering van alle partners positief en nodig. Anderzijds dreigt zulks natuurlijk wel te leiden tot een kluwen van verantwoordelijkheden, waarbij het de vraag is waar de regierol van SYNTRA Vlaanderen in dezen precies zit. Voor de SERV moet het geloof in de partnerschappen doorgetrokken worden naar het lokale niveau. De raad is geen voorstander van nieuwe lokale structuren. In dat opzicht is het voor de SERV absoluut niet duidelijk wat – in het licht van de huidige lokale structuren – precies bedoeld wordt met de 'facilitaire schakel' waarvan sprake in de conceptnota.

Het statuut, dat zorgt voor het onderscheid tussen verschillende vormen van werkplekleren, moet vereenvoudigd worden. Bij de invulling van het statuut moet rekening worden gehouden met het federale KB van 29 juni 2014 inzake sociale zekerheid en de adviezen van de NAR en de CRB inzake arbeidsrechtelijke aangelegenheden. Voor de rest is verder overleg nodig, ook tussen de gewesten (kwestie van geen te grote verschillen te hebben tussen de statuten, wat de zaken erg ingewikkeld zou maken voor bedrijven met vestigingsplaatsen in meer dan één gewest), evenals aandacht voor de specifieke situatie in Brussel.

De conceptnota is terecht ambitieus op het vlak van kwaliteit. In dat opzicht zijn met name een eenvoudige wetgeving, duidelijke en afdoende financiering, een haalbare timing voor de invulling van het duaal leren, een stappenplan voor de invoering (wanneer is duaal leren een feit voor de jongere?) en monitoring absoluut wenselijk. Duaal leren biedt kansen aan nieuwe methodieken in zowel Onderwijs als Werk.

Afsluitend vat mevrouw Valcke nog een keer de krachtlijnen en conclusies samen. De conceptnota vormt een aanzet tot een volwaardige duale leerweg met effectieve arbeidsdeelname. De positieve evoluties die het decreet van 2008 realiseerde, moeten behouden blijven. Voor de jongeren die niet terechtkunnen in duaal leren, is een aanvullend, volwaardig aanbod nodig. Voor de sectoren is een zeer belangrijke rol weggelegd, nog groter en duidelijker dan momenteel voorzien in de conceptnota. De SERV verwacht dat de garantie op werkervaring kan gerealiseerd worden op voorwaarde van sterke partnerschapen op verschillende niveaus, kwaliteitsvolle toeleiding, begeleiding op de lesplaats en de werkvloer, een slim opleidingsaanbod en vereenvoudigde statuten. Anderzijds speelt de conjunctuur natuurlijk ook een rol. Voor de invoering van het duaal leren vraagt de SERV een haalbaar maar bindend tijdschema.

Aanvullend toont de spreker nog een slide met weblinks naar vorige SERV-adviezen over dit onderwerp. Zij wijst ook nog op een onderzoek van de Stichting Innovatie en Arbeid bij de sectoren over hun ervaringen met leren en werken en hun visie op het toekomstige duaal leren, waarvan het rapport eind april ter beschikking zal zijn (zie bijlage 5 op de dossierpagina).

II. Bespreking

Mevrouw *Emmily Talpe* vraagt wat de SERV nodig vindt om voldoende werkplaatsen te garanderen. Is dat een lichte administratie, bijkomende sensibilisering of een combinatie van beide? Heeft de VDAB wel nog ruimte om de voorgestelde sectorale screening erbij te nemen? Door de huidige budgettaire krapte betekent dit immers dat men zonder extra middelen flink wat bijkomend werk zal moeten verrichten.

De heer *Jo De Ro* vraagt zich af of het Vlor-advies alleen uitgaat van onderwijservaringen dan wel of het ook rekening houdt met die van de partners met wie het onderwijs samenwerkt? Hij vraagt meer uitleg bij de keuze van de SERV voor en die van de Vlor tegen de regierol van SYNTRA Vlaanderen. Tevens had hij graag vernomen wat dan het eventuele alternatief is voor SYNTRA Vlaanderen. Het lid is blij met de bezorgdheid over de leerlingen die zwakker aan de startlijn komen. Kennen de sprekers goede praktijken om die groep succesvol te betrekken? Hoe zwaar moet voor de Vlor de inbreng van het bedrijf op de evaluatie wegen opdat jongeren er voldoende belang zouden aan hechten?

Met betrekking tot de zorg voor inclusie – die zowel de Vlor als de SERV prominent hebben opgenomen in hun advies – had de heer De Ro graag vernomen wat er desgevallend kan geleerd worden uit de succesvolle realisaties (zelfs in conjunctureel minder gunstige tijden) van vele buso-scholen op het vlak van werkzaamheid? Zijn alle sectoren en sectorfondsen wel klaar om de door de SERV bepleite trekkersrol te spelen, gezien de grote onderlinge verschillen? Welke (bijkomende) middelen kunnen de sectorfondsen inzetten? Zijn er goede voorbeelden van taal- en cultuurneutrale screening in de huidige trajecten? Wat is, in het licht van het pleidooi om de zaak niet te lang meer uit te stellen, volgens de SERV een haalbaar tijdschema?

Mevrouw *Miranda Van Eetvelde* vraagt hoe men staat tegenover de voorgenomen omvorming van SYNTRA Vlaanderen tot onafhankelijke regie-instantie. Daarover blijkt immers nogal wat scepsis te bestaan. Wie stelt men desgevallend in de plaats voor?

Mevrouw *Mia Douterlungne* antwoordt dat Vlor en SERV deze keer, anders dan bij een tussentijdse evaluatie van het decreet Leren en Werken, niet hebben gekozen voor een gezamenlijk advies. Tijdens de voorbereiding van het Vlor-advies waren de interprofessionele partners (dus niet de sectorale partners) overigens wel aanwezig in de Commissie Onderwijs, Vorming en Arbeidsmarkt, waar ze deelgenomen hebben aan de discussies. Uiteindelijk hebben ze echter wel niet meegestemd, niet omdat ze het niet eens waren, maar omdat de SERV zelf na een efficiëntieoefening zijn bijdrage in de Vlor gelimiteerd heeft en niet langer een mandaat opneemt in de Raad Secundair Onderwijs, waar het advies gestemd werd. Maar de partners zijn dus wel degelijk gehoord, verzekert ze.

De heer *Koen Stassen*, medewerker onderwijs-arbeidsmarkt, erkent dat er weliswaar een verschil is tussen SYNTRA Vlaanderen en de SYNTRA vzw's, maar de raad van bestuur van het eerste adviseert wel over nieuwe opleidingen, subsidieert ten dele mee de vzw's en organiseert met de sectoren de commissies over de opleidingsprofielen. Ze staan dus zeker niet volledig los van elkaar en er is dus minstens een probleem van perceptie over SYNTRA Vlaanderen als neutrale regisseur. Het is ook niet toevallig dat het door de raad van bestuur van SYNTRA Vlaanderen zelf uitgebrachte advies begint met een pleidooi voor het behoud van de leertijd. En zo wordt het toch moeilijk om de rol van neutrale regisseur op te eisen en als neutrale instantie het overleg te organiseren. De Vlor heeft er op zich geen probleem mee dat SYNTRA Vlaanderen die rol opneemt, op voorwaarde dat minstens de band met de vzw's wordt doorgeknipt. Of de leertijd blijft bestaan dan

wel een onderdeel wordt van duaal leren, is vooralsnog niet duidelijk en zal sterk mee bepalen of dit mogelijk is. Er zijn trouwens nog andere tegenstellingen tussen de Vlor-voorwaarden en het SYNTRA-advies. Nochtans moeten in een partnerschap beide partijen zich kunnen vinden, besluit hij.

Wat de goede praktijken – onder andere inzake taal en cultuur – ten gunste van de zwakste leerlingen betreft, wijst de spreker op de actieve vertegenwoordiging van de VDAB in de Commissie Leren en Werken van de Vlor. In die Commissie Leren en Werken werd er door de onderwijsverstrekkers gevraagd om de mogelijkheden van de NodO+-trajecten open te stellen voor jongeren, om met Nederlands aan de slag te gaan op de werkvloer. Jongeren die nu in het stelsel van leren en werken zitten, hebben ook toegang tot bepaalde steunmaatregelen van de VDAB. Vraag is wel wat de capaciteit van die dienst is en wat de vraag is van de centra, maar er wordt alvast open over gepraat. Verder kwam uit dat goed lopende overleg ook een visietekst over de warme overdracht naar de VDAB in het huidige stelsel van leren en werken, die de Raad Secundair Onderwijs net deze ochtend bekrachtigde en die generiek genoeg is om duaal leren te inspireren.

Probleem met buso is dat de competenties sinds 2002 vastliggen, waardoor sommige opleidingen achterhaald zijn, zoals een vijftal jaren geleden bleek uit een bevraging van de sectoren hout en bouw en horeca. De gewenste actualisering wordt afgeremd door de uitrol van de kwalificatiestructuur en de hervorming van het secundair onderwijs. Belangrijk is wel dat de sectoren aangaven dat deze jongeren tewerkstellingskansen hebben. Het is met het oog op die toekomstige mogelijkheden dat de Vlor in zijn advies vraagt om hen op te nemen in het bereik van de conceptnota.

Er wordt voor gekozen om het onderwijs de eindverantwoordelijkheid toe te kennen bij de evaluatie omdat evaluatie een belangrijk sluitstuk is van het onderwijstraject. Finaal is het ook de school die desgevallend op het matje wordt geroepen bij studiebetwistingen. De bijdrage van het bedrijf aan de evaluatie binnen duaal leren moet anderzijds wel substantieel zijn en niet iets dat de onderwijsinstelling aan de kant kan schuiven.

Mevrouw *Mieke Valcke* herhaalt dat de garantie van een voldoende aanbod aan werkplekken volgens de SERV onzeker is, maar dat er wel meer werkleerplekken ter beschikking zullen zijn als aan de (op haar laatste slide) genoemde voorwaarden wordt voldaan. Zij erkent de verantwoordelijkheid van de overheid tegenover jongeren die bewust voor duaal leren kiezen, en het is een uitdaging om een arbeidsplaats te vinden als dat niet kan op de reguliere arbeidsmarkt. De administratieve last licht houden is belangrijk evenals de zorg voor kwaliteit, en de interprofessionele organisaties en de beroepsfederaties sensibiliseren al. De vraag over de screeningfunctie en de middelen van de VDAB is terecht.

De geesten zijn gerijpt binnen de SERV over SYNTRA Vlaanderen als regisseur. Men stelt vast dat het zelf vertrouwenwekkende stappen zet om daarvoor steun te verwerven. Een en ander hangt samen met de belangrijke partnerschappen duaal leren, die immers de verdere regie voeren. In die zin is de regiefunctie dus eigenlijk een gedeelde functie.

Voor goede praktijken verwijst ze naar sectoren als de horeca, die 200 ILW-jongeren, onder wie veel van allochtone origine, intens begeleidt met 6 vte medewerkers. Ook de werkgarantie vraagt veel begeleiding en dus middelen. Voor kleinere sectoren suggereert ze een intersectoraal partnerschap, dat dan natuurlijk wel door de regisseur goed zal moeten worden begeleid. Op de vermelding van taal- en cultuurneutrale screening werd aangedrongen door de vertegenwoordigers van kansengroepen in de Commissie Diversiteit van de SERV. Jongeren van allochtone origine maken 25 percent uit van het dbso, van wie 32 percent ‘te oriënteren’. Ook

in die op arbeidsmarktdeelname gerichte trajecten hebben ze dus duidelijk extra steun nodig.

Het voorgestelde tijdspad is het resultaat van een compromis. Sommige partners vonden kwaliteitsvolle trajecten per september 2015 niet haalbaar, maar allen drongen aan op voortgang. De reacties op de verkennende trajecten worden verder bekeken. De SERV staat helemaal achter september, als de rechtszekerheid voor de leerlingen vaststaat.

De heer *Axel Ronse* stelt vast dat de coördinatie niet concreet wordt gemaakt. Hoe gaat men bepalen dat een jongere klaar is voor de instap? Volgens het lid is het belangrijk dat daarbij, naast de klassenraad, ook een ondernemer betrokken is. Bijvoorbeeld bij het oordeel of een jongere rijp is om voorbereid te worden op een sollicitatie die tot een werkplek leidt. Hoe dat moet gebeuren, verschilt van sector tot sector, wat een sterke regisseur nodig maakt, die de spelers goed kent. Hetzelfde geldt voor de evaluatie. Hij onderstreept dat het agentschap SYNTRA Vlaanderen (dat overigens van plan is om een naamsverandering door te voeren en zijn missie wat aan te passen) geen opleidingsverstrekker is. Hoe ziet men de rol van de regisseur in de bepaling of iemand voldoende rijp is?

De heer *Jan Durnez* vraagt hoe de SERV het engagement van de overheid wil operationaliseren. Welke elementen zijn van belang om de werkervaring te garanderen?

Mevrouw *Mieke Valcke* is het eens dat zowel de rol van de regisseur als de andere verantwoordelijkheden duidelijk moeten zijn. Bij de toeleiding en de instap ziet de SERV geen rol weggelegd voor SYNTRA Vlaanderen. Men kijkt hiervoor eerder naar de genoemde studiekeuzebegeleiding, het advies van de klassenraad, de screening met een mogelijke rol van de VDAB (die hiervoor vroeger al een instrument ontwikkelde, dat echter verouderd is en momenteel ook enkel gericht is op volwassenen) en de sollicitatieprocedure als sluitstuk, waarin de ondernemer de finale stem heeft.

De heer *Axel Ronse* merkt op dat voor de voorbereiding van de sollicitatie expertise en maatwerk nodig zijn. Is het niet evident dat SYNTRA Vlaanderen daar een rol in speelt?

Mevrouw *Mieke Valcke* vind dat die voorbereiding in de eerste en tweede graad van het onderwijs moet gebeuren. Sollicitatietraining vormt een onderdeel van de ontwikkeling van loopbaancompetenties. Als de jongere zelf kiest, is er een grotere slaagkans. Zij wijst erop dat ook in de huidige leertijd de trajectbegeleider meegaat indien nodig. Dat hangt af van het geval.

De heer *Axel Ronse* spreekt zijn verbazing uit over het feit dat zowel werkgevers- als werknemersorganisaties die voorbereiding aan het onderwijs toewijzen.

Mevrouw *Mieke Valcke* vult aan dat ook heel wat sectoren en sectorfondsen ondersteuning bieden, maar 15-jarigen in het voltijds onderwijs, bijvoorbeeld, hebben niet veel contact met werkgevers.

De heer *Koen Stassen* onderstreept dat het Vlor-advies trajectbegeleiding definieert als een geheel van elementen, waarvan de sollicitatieprocedure er een is evenals het advies van de klassenraad. Essentieel is dat het een integrale aanpak betreft ten behoeve van een jongere, waarin – naast arbeidsrijpheid – ook de geschiedenis van de jongere wordt opgenomen. Dat kan niet door een neutrale instantie of een werkgever die hem nooit zag. Daarom pleit de Vlor ervoor om de toegang tot het stelsel van duaal leren niet te laten afhangen van het feit of de jongere al een werkplek heeft. Als bepaalde jongeren vanuit hun leer- en onderwijsbehoeften manifest het best thuishoren in een duale leerweg, dan moeten ze daarin, ook als

ze nog geen werkplek hebben, ondersteund worden. Ook wie nog geen werk heeft, moet met andere woorden op begeleiding kunnen rekenen. Niet elke match is dezelfde, een en dezelfde persoon kan perfect passen in het ene bedrijf en helemaal niet passen in een ander bedrijf (zoals overigens geldt voor elke werknemer). En aangezien men hoe dan ook toch in een onderwijscontext en een leercontext zit, moet men jongeren ook de kans geven om te groeien. Daarom stelt de Vlor de onderwijsbehoefte centraal en pleit hij voor flexibiliteit tussen de leerwegen.

De heer *Jo De Ro* vraagt hoe men vanuit de SERV de sollicitatie bekijkt: met één of meerdere kandidaten per plaats? Die laatste piste lijkt prima facie de meest realistische. Verder informeert hij, los van hetgeen reeds gezegd werd aangaande de taalproblematiek en de daarvoor uitgedokterde oplossingen, naar goede praktijken in de aanpak van bedrijven die leerlingen uit bepaalde doelgroepen, uit een andere cultuur of van een ander geslacht, niet wensen op hun werkvloer. Als men die groepen niet meer zekerheid kan bieden, blijft ook het nieuwe kader voor die groepen veeleer theoretisch.

Aanvullend op haar eerdere bemerkingen over de problematiek van de garantie op werkervaringsplaatsen, antwoordt mevrouw *Mieke Valcke* dat de overheid nog wat extra kan doen. Naast de uitbouw van een sterk stelsel van duaal leren, kan ze – en dit staat niet in het advies van de SERV, maar leeft als idee bij het Departement WSE – bijvoorbeeld ook nog werk maken van de uitbouw van het (momenteel erg beperkt) aantal plaatsen voor beroepsinlevingsovereenkomsten (BIO's) voor jongeren die wel het hele toeleidingstraject doorlopen hebben, maar uiteindelijk de sollicitatie niet succesvol afronden en waarvoor er in de privésector dus geen match gevonden kan worden.

De heer *Jan Durnez* vat samen dat de SERV in eerste instantie heil verwacht van de sectoren, en dan voor het resterende, wat moeilijkere deel van het doelpubliek, een terugvalpositie zoekt

Mevrouw *Mieke Valcke* laat verder nog opmerken dat hoe de sollicitatieprocedure er zal uitzien momenteel niet in de conceptnota staat, en volgens de SERV dan ook verder uitgewerkt moet worden. Matchingprocessen kunnen ook erg van elkaar verschillen. Soms zoekt een bedrijf één specifiek profiel voor een enkele tewerkstellingsplek, waarvoor het onderwijs (CDO/CLW) een perfecte kandidaat heeft. Het kan echter even goed dat een meer mature en zelfredzame jongere zelf de (volgens de conceptnota bij de VDAB beschikbare) databank van beschikbare werkplekken consulteert en een bedrijf dat een vacature heeft aanschrijft zonder te weten of er nog andere kandidaten zijn.

Mevrouw *Mia Douterlungne* vult nog aan dat ook de Vlor de bezorgdheid deelt dat bestaande discriminatiemechanismen op de arbeidsmarkt niet mogen doorwerken in duaal leren. Tegelijk wijst ze erop dat hertekeningen in het arbeidsmarktbeleid, zoals in de sociale economie of de beschutte werkplaatsen bijvoorbeeld, ook civiele effecten hebben op de onderwijsopleidingen (in casu bijvoorbeeld voor wat betreft het buso). De beide ministers onder wie het duaal leren ressorteert, de minister van Onderwijs en de minister van Werk, hebben daarin dus hun verantwoordelijkheid.

Kathleen HELSEN,
voorzitter

Jenne DE POTTER
Jan HOFKENS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

ABVV	Algemeen Belgisch Vakverbond
ACLVB	Algemene Centrale der Liberale Vakbonden van België
ACV	Algemeen Christelijk Vakverbond
BIO	beroepsinlevingsovereenkomst
bso	beroepssecundair onderwijs
buso	buitengewoon secundair onderwijs
CDO	centrum voor deeltijds onderwijs
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
CLW	centrum voor leren en werken
CRB	Centrale Raad voor het Bedrijfsleven
dbso	deeltijds beroepssecundair onderwijs
ESF	Europees Sociaal Fonds
hbo5	hoger beroepsonderwijs 5
ILW	Industrieel Leerlingenwezen
M-decreet	decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften
NAR	Nationale Arbeidsraad
NodO	Nederlands op de opleidingsvloer
OV	opleidingsvorm
Se-n-Se	secundair-na-secundair
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
UNIZO	Unie van Zelfstandige Ondernemers
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
Verso	Vereniging voor Social Profit Ondernemingen
Vlor	Vlaamse Onderwijsraad
Voka	Vlaams netwerk van ondernemingen
vte	voltijdequivalent
vzw	vereniging zonder winstoogmerk
WSE	beleidsdomein Werk en Sociale Economie